

elérni mondandója eszmei megalapozását. A vasablakon átkukucskáló filozófus megjelenése rossz hatással lehet az olvasóra; a vers leesése (ismét!, de nem először s nem utoljára — G. L.) ilyen óriási erejű sorok után fokozottan negatív hatású . . .” Ennyi is elég, de folytathatnám oldalakon a hasonló értelem nélküli idézetek sorát.

Szép gondolat követni az időt, ahogy erre a kötet magasra célzó címe utal, de a cél megvalósítása csak akkor lehetséges, ha a kritikusknak vannak mércéi és eszközei. Különben . . .

GEROLD László

BIBLIOGRÁFIA TÜKRÉBEN

A Forum Könyvkiadó bibliográfiája 1957—1983, Összeállította: Csáky S. Piroska, Forum Könyvkiadó, 1984

Először került sor szűkebb pátriánkban kiadói bibliográfia megjelenésére, mégpedig olyan intézmény eddigi munkáját összegezve, amely a jugoszláviai magyarság művelődését, egész kulturális életét figyelemmel kíséri, részben irányítja. A Forum Könyvkiadó bibliográfiájáról van szó, melyhez az előszót Fehér Kálmán, a bevezető tanulmányt pedig Bori Imre írta.

A bibliográfia felépítése időrendi, minthogy a kiadó munkáját fejlődésében kívánja bemutatni. Érdekes nyomon követni a huszonhat esztendő 1438 kiadványának évenkénti megoszlását, mely jól tükrözi a kiadó munkájának fellendülését vagy időnkénti stagnálását. 1957-től 1965-ig a címszavak száma egyenesvonalúan ível felfelé, olyannyira, hogy 1965-ben 98 címszó megjelenéséről tudósít a bibliográfia. A következő évek termékenysége sem sokkal kisebb; majd csak a hatvanas évek végétől kezd állandósulni 50—60 címszóra, mely ma is jellemző. Ezek persze csak száraz statisztikai adatok, melyek mögül mégis rengeteg dolog kiolvasható. Hasonlóképpen lehetne figyelni a példányszám változását. Izgalmas lenne tárgyi szempontból is elemezni a kiadó munkáját, érthetetlen módon azonban hiányzik a szakrendi mutató. Az egy-egy éven belüli tárgyi felosztás, melyet Csáky Sörös Piroska, a bibliográfia összeállítója is említ a bevezető megjegyzésekben, valóban nem felelt volna meg, nem is annyira a besorolási problémák, mint inkább az anyag túlzott szétszórtsága, áttekinthetlensége miatt. Viszont a teljes anyagot összegezõ szakrendi mutató feltétlenül szükséges lett volna, annál is inkább, mert a bibliográfia, okkal, az időrendi szerkezetet követi. Értékes adatokat említ bevezetőjében a szerző: a kiadó az elmúlt huszonhat esztendő alatt 508 kötetet adott ki jugoszláviai magyar szerzők tollából; vagy: 195 jugoszláv szerző műve jelent meg magyar fordításban. Érdekes volna összeítve látni ezeket a műveket, melyek azok, milyen a tematikai megoszlás-

suk, s melyik műfaj dominál. Fehér Kálmán írja előszavában, hogy a kiadó munkája igen sokoldalú, „szellemi életünk legtöbb területét felöleli”. Melyek ezek a területek? Milyen művek jelentek meg egy-egy szakterületen? Bori Imrének a Forum Könyvkiadó jugoszláviai magyar irodalomban betöltött szerepéről írt érdekes tanulmánya után is valószínűleg sokan tanulmányozták volna érdeklődéssel a szakrendi mutató megfelelő részeit.

Nem kevésbé jelentős a kiadó közvetítő szerepe az itt élő nemzetek és nemzetiségek szellemi termékeinek kölcsönös megismerésében. Erről ismét csak a hiányolt mutató adhatott volna teljes képet. Bori Imre írja tanulmányában: „Fordítói és műfordítói teljesítmények vannak tehát bibliográfiánk tételei mögött, és egy irodalmi műhely, amelyben fordítói elvek fogalmazódtak meg és fordítói arcélek kaptak markáns vonásokat.” (Nem véletlen, hogy A jugoszláv népek és a vajdasági nemzetiségek kölcsönös műfordításának bibliográfiájában a Forum Könyvkiadó szerepel legtöbb tétellel, s a mutatók arról is tanúskodnak, hogy legtöbb művet éppen magyar nyelvre fordítottak le. Tekintve a Forum Kiadó e sajátos tevékenységét, nem lett volna érdektelen egy fordítói mutatót is beiktatni.

A bibliográfiában szereplő könyvek bibliográfiai leírása a nemzetközi ISBD(M) szabványt követi. Meg kell jegyeznünk, hogy magyar nyelvű bibliográfia (nem számítva a két többnyelvű bibliográfiát a Matica Könyvtárának kiadásában) először jelent meg nálunk ezzel a modern bibliográfiai leírással, ami mindenképpen figyelemre méltó. Ebből a szempontból kicsit úttörő munka is. A leírásban tapasztalt megoldások egy része a Jugoszláviában elfogadott egyezmény magyar nyelvű leírásának még megoldatlan problémáira is utalnak.

A Forum gyakran szerepel társkiadóként hazai vagy külföldi kiadókkal. Hogy mely kiadókkal történt együttműködés s milyen művek létrejöttét segítette elő ez a közös munka, ismét egy mutató dolga volna felvázolni.

Ami a sorozatok kiemelését illeti a leírásban, bár értjük a szerző szándékát, mégis elengedhetetlennek tartottuk volna egy külön sorozatok mutatója készítését, mely áttekintette volna a megszűnt, az élő és az új sorozatokat a bennük megjelenő művekkel együtt. Annál is inkább, mert a szerző előző munkájában, a *Jugoszláviai magyar könyvben* ez a módszer hasznosnak bizonyult.

Mivel egy intézmény, ez esetben egy kiadó munkájáról van szó, a részletekbe menő feltárás csak elősegítheti az intézmény munkájáról alkotott képünk teljességét. Ezért bizonyos műveknél (antológiáknál, gyűjteményes köteteknél) hasznos lett volna nemcsak felsorolni a kötetben szereplő szerzők nevét, hanem elvégezni a tartalmi leírást is. Így gyorsan tudomást szerezhetnénk, hogy a szerző mely munkáival szerepel a kötetben. Ez különösen értékes lehet műfordítások esetében.

Végül nem hagyhatjuk szó nélkül a kötet technikai kivitelezését sem. Nemcsak azért, mert a sokat ígérő vaskos kötet belelapozásakor enyhe csalódásra ad okot, hanem mert a nem megfelelő betűnagyság, a teljes oldalas szedés (vagyis gépelés), az élőfej hiánya nagyban csökkenti a kötet áttekinthetőségét. Nem is szólva arról, hogy a kiadó huszonhat évi munkájának reprezentálása többet érdemelne.

Az előttünk álló impozáns anyagot, melynek értékét növeli, hogy a szerző autopszia alapján gyűjtötte össze, sokféleképpen elemezhetjük. Ehhez nyújthatna segítséget a néhány hiányolt mutató, melynek nagyobb része valószínűleg készen áll, hisz a bevezető megjegyzések adatai valószínűleg innen valók. Leginkább sajnálhatjuk a szakrendi mutató feltételezett „elspórolását”, mert nélküle nem kaphatunk teljes képet a Forum Könyvkiadó huszonhat évi munkájáról.

POHÁRKOVICS Elvira

„EMBERI, NAGYON IS EMBERI” DOKUMENTUM

Lányi Sarolta: *Próbatétel*. Versek, novellák, napló. Életjel Könyvek 28.

Az *Egy regény regénye* megörökít egy anekdotát, miszerint a szerző egyik moszkvai magyar ismerőse, tudomást szerezvén róla, hogy Sinkó naplót vezet, tréfás megrökönyödésének ad hangot: „Te jó isten! A Szovjetunió kétszázmillió lakosa között nincs még egy olyan idióta, aki naplót írna!”

A *Kritika* 1981-es évfolyamának egyik nyári száma aztán nyilvánvalóvá tette, hogy Sinkó mellett volt még egy magyar író — indulásával a jugoszláviai magyar literatúrához is kötődő szerző —, aki ott és akkor, 1935 és 1937 között szintén naplót vezetett: Lányi Sarolta (1891—1975). Naplórészletének folyóirat-közlése után az Életjel Könyvek sorozatában a közelmúltban napvilágot látott e dokumentum teljes szövege. A Szabadkához fűződő — ott írt vagy ott publikált — lírai és kisprózaizsengéket is tartalmazó kötetnek kétségtelenül ez a dokumentum a legfőbb, honi magyar könyvkiadásunkat messze meghaladó értéke.

Holott maga a napló viszonylag igen rövid időszakot fog át, s a terjedelme is szerény: 1935. november 13-a és december 16-a, illetve 1936. szeptember 4-e és 1937. január 27-e között íródik — s ez utóbbi év őszéről még egy napi bejegyzést tartalmaz —, terjedelme pedig a kötet anyagát begyűjtő és sajtó alá rendező s hozzá utószót és filológiai jegyzeteket író Dér Zoltán szerint mindössze 92 gépelt oldal. Ennek ellenére azonban intenzitásában, pszichológiai és eszmetörténeti mélységében, személyi és mozgalmi dramatikájában rendkívül értékes, nietzschei értelemben véve „emberi, nagyon is emberi” dokumentumról van szó.